

strašne slutnje apokaliptične groze, takrat je zagledal na nebu čudovito znamenje ljubezni in zapel Solovjevsko mistično, apokaliptično preroško pesem (l. 1898):

Znamenje.

Le eno, eno v vek! Naj v spečem hramu vstane
v tišini grom in blesk peklâ sred mračnih tmin,
naj pada vse — samo en prapor se ne zgane,
samo en ščit se ne zmajê sred ruševin. —
K svetišču v mraku groznih sanj smo pribežali,
v dušêem ognju se je ves naš hram kadil,
po tleh srebra razbiti drobci so ležali,
po strganih preprogah črn se dim valil. —
Samo zaveze večne Znamenje nebeško
med nebom in zemljó kot nekdaš še stoji,
v nebeškem siju, glej, Devico Nazareško,
pod njo še sika zmaj strupeni — brez moči.

Vodilna ideja Solovjevske filozofije in teologije, ideja *Bogočloveka*, ki je spravil zemljo in nebo za prerojenje človeštva, je navdihnila pesem:

Emanu-El.

V temó vekóv je ona noč vtonila,
ko zemlja, trudna zlobe in nadlog,
v nebá objemu se je odpočila,
v tišini se rodil je Z-nami-Bog.

Nemožno marsikaj je v dobi naši:
v nebó več sveti kralji ne strmé,
pastirji več ne slušajo na paši,
kak angeli o Bogu govoré.

A Večno, ktero je ta noč odkrila,
se v sili časa nikdar ne zdrobi:
iznova v tebi se Beseda je rodila,
v jaseleah rojena davne dni.

Da! Z nami Bog, — ne v šótoru lazurnem,
ne v daljah neštevilnih tam svetóv,
ne v zlem plaménu, ne v viharju burnem,
in ne v spominu mrtvih nam vekóv.

On t u je, z d a j — med ničnostjo slučajno;
življenja burni, motni tok
Ti vladaš z vseradóstno tajno:
Zlo brez moči; mi večni; z nami Bog!

To je pesniška parafraza imena Emanu-El (Izaija 7), ki doslovno pomeni: z nami Bog. Skrivnostna pesniška vizija preroka Izaija, radostna tajna svete noči se mistično nadaljuje v poedincih in v družbi. Kristus še živi! To je program pesnikovega življenja in delovanja za prerojenje človeštva.

Ista ideja Bogočloveka, a kot vez sprave in edinstva med Vzhodom in Zapadom je izražena v pesmi *Ex Oriente lux* (1890). Z neizprosno odločnostjo postavlja Rusijo pred dilemo: Ali hoče biti prosvetljujoči Vzhod Kristusov, Luč z Vzhoda, ki je »široko se razlivajoč, vsa polna znamenj in sil«, z bogočloveško vero in ljubeznijo v mističnem bratskem objemu spojila božanstveni Vzhod in titanski človečanski Zapad, — ali pa azijski razdiralni Vzhod Kserkssov, čigar robske množice so omagale pred peščico

prosvetljenih in organiziranih zapadnih junakov. Zares preroška vizija v luči vodilne Solovjevske ideje!

Vedra, jasna mistika žari iz pesmi *»Oko večnosti«* (1897): »Ena, ena nad belo zemljo zvezda gori, in nas po eterski stezi vleče tja k sebi... V enem nepremičnem pogledu so vsa čudesa, in vsega žitja tajinstveno morje, in nebesa. In ta pogled je tako blizu in tako jasen. Oglej se v njem, in postaneš sam — brezbrežen in prekrasen — kralj vsega.«

Podobno misel je izrazil ob koncu globoko mistične, ascetične knjige *»Duhovne osnove življenja«* (1882—1884), ko je vzvišeno preprosto predstavil Kristusovo podobo kot ogledalo vesti, da po tem vzoru preuredimo vse življenje in delovanje, da v vsem upodobimo Kristusa, v katerega verujemo.

To je zmisel *Bogočlovečanstva*.

Življenje Solovjeva ni bilo posvečeno samo teoretski filozofiji in mistični poeziji. Glas z neba, klic iz globine duše, sij »tajinstvene tovarišice« ga je zbudil k poslanstvu, da Rusijo izpodbudi in usposobi za idealno krščansko prosveto v korist vsemu človeštvu. Ko je po Petrarco odpel hvalnice Bogorodici (1882), je leta 1885 že spoznal, da je tako idealno krščanstvo možno samo v spravi s katoliškim Zapadom. V gigantski borbi se je od leta 1883 do 1886 vzpenjal kvišku k popolni jasnosti. Značilno je, da se je na višku te borbe (l. 1886) zatekel pod toplo nebo jugoslovansko. Ta gigantski duševni boj odseva v stihih o pričakovanju »odzvoka svete harmonije« (1883) in v kliku groze, ko je zatrepetal njegov duh, raztrgal mrežo in vzletel v višavo kakor orel (1884). Najznačilnejša pesniška zgodba Solovjevskega idealizma v oni dobi pa je naslednja pesem brez naslova (XXXII., 1884): »V jutranji megli z negotovimi koraki sem šel k tajinstvenim divnim bregovom. Borila se je zarja s poslednjimi zvezdami, še so frfotali sni — in od sanj zajeta duša je molila k neznanim bogovom. — V hladni beli dan po samotni poti kakor prej stopam v neznani deželi. Razpršena je megla, in jasno vidi oko, kako težak je gorski pot, in kako daleč, daleč je še vse, kar sem sanjal. — In do polnoči z neustrašenim korakom bom vedno šel k zaželenim bregovom, tja, kjer na gori, pod novimi zvezdami ves plameneč v zmagoslavnem ognju mene dočaka moj sveti obljubljeni hram.«

Leta 1886 je bil že »pripravljen za novo pot in radostno je vdihaval gorski zrak« na višavah (XXXI.). Ko je bil l. 1887 ves utrujen zaradi prvih velikih razočaranj na novi poti, se je v objemu tajinstvene tovarišice tolažil, da smrt in čas vladata samo navidezno in da je »nepremično samo solnce ljubezni« (XXXV.). V velikih borbah l. 1888 in 1889 je skoraj popolnoma utihnila lira. Ob koncu te borbe pa je zopet udaril v strune in zaklical, da se more Rusija kot krščanska kulturna država rešiti samo po poti, katero ji je on pokazal (*Ex Oriente lux* 1890). Potem pa se je trajno umaknil za mistični zastor.

*